

Opavští Němci v úloze "druhé zemské vlády" – kauza českého matičního gymnázia

Jiří Šil

Na pojem „druhá“ nebo „vedlejší zemská vláda slezská“ lze narazit při četbě nedávno znovu vydaných pamětí Vincence Praska. S tímto souslovím se badatel může setkat také při pročitání Opavského týdeníku, který v éře moderní rakousko-uherské ústavnosti formuloval a prosazoval politické požadavky slezských Čechů. S vedlejší vládou slezskou se pojily další dobové termíny jako „slezský mír“, „slezský pámbíček“, „dajčfrajndlich“ nebo opak předchozího – „agitátor panslavismu“.

Toto dobově podmíněné novinářské výrazivo se opakovalo jak v politických úvodnicích, tak v besednicích Opavského týdeníku, redigovaného od letních měsíců roku 1883 novinářem Rudolfem Hillem. Toho k angažmá v jediném listu slezských Čechů přivedl na jaře 1883 Vincenc Prasek, v té době ještě profesor olomouckého c. k. slovanského gymnázia. V létě 1883 se přestěhoval do Opavy i Prasek, jehož úkolem bylo uvést v život a v „německé“ Opavě udržet soukromé gymnázium zřízené společně Maticí opavskou a pražskou Ústřední maticí školskou.

V tomto příspěvku se pokusíme na příkladu českého gymnázia označit, které osoby delegované nebo zvolené za město Opava do slezských zemských institucí bojovaly nejaktivněji proti kulturně-politickým požadavkům slezských Čechů. V souladu s tématem letošního ročníku konference o dějinách Opavy se tak stává v našem příběhu dějištěm národnostního zápasu Slezský zemský sněm a Zemská školní rada slezská. Jako příklad způsobu jednání „druhé zemské vlády“ vůči české instituci bylo vybráno soukromé matiční gymnázium v Opavě v období vedení jeho prvním ředitelem Vincencem Praskem (tedy léta 1883–1895). Existence této střední školy byla totiž ve své době a ještě dlouho potom největším politickým úspěchem české společnosti ve Slezsku.

Obecně chceme postihnout, jak fatálním a svévolným způsobem mohly lokální politické veličiny při zemském uspořádání rakouského Předlitavska v malých zemích se smíšeným obyvatelstvem nakládat svým vlivem a také penězi všeho obyvatelstva ve prospěch systematického poněmčování.

Materiálově je příspěvek postaven na novinovém zpravodajství Opavského týdeníku, který reagoval na publicistiku německých listů (Troppauer Zeitung, Freie Schlesische Presse),¹ dále na zápisech z jednání Zemského sněmu slezského, Zemské školní rady slezské a Říšské rady ve Vídni. Charakteristiky osob jsou vzaty z novinové publicistiky novináře Rudolfa Hilla, prvního ředitele českého gymnázia v Opavě Vincence Praska a z Praskovy korespondence s poslanci Českého klubu ve Vídni a s výborem Ústřední matice školské v Praze.

Při pátrání v Opavském týdeníku můžeme narazit na text, z něhož budeme v následujícím referátu několikrát citovat. Jde o hořkou politickou satiru, která byla otištěna jako seriál besedníků nazvaných „Politické pranostiky slezské“ v roce 1897 v Opavském týdeníku (s podtitulem „pro politické děti píše Janek Pravda“). Je to v podstatě pamflet z pera Vincence Praska, který by, pokud by byl opatřen vysvětlujícími poznámkami pod čarou, mohl formou satiry poskytnout jakýsi úvod do dějin národnostního zápasu ve Slezsku od roku 1860 a ž do konce devadesátých let 19. století z českého pohledu.

Rozvržením oddílů textu autor paroduje úvodní kapitoly bible o stvoření světa. Němečtí nacionálové zde vystupují jako „strážní andělé“, čeští buditelé jako „pyšní andělé“. „Dajčfrajnliši“ pak byli podle dobové terminologie Češi angažující se politicky na straně Němců.

Vincenc Prasek v „politických pranostikách slezských“ i jinde považuje druhou polovinu 60. let 19. století za dobu vzniku oné „vedlejší zemské vlády“. Tehdy po odchodu národnostně neutrálního zemského prezidenta Richarda Belcrediho (1823 – 1902) založil profesor opavského gymnázia Johann Heinrich Bühren (1829–1875) opavský „Deutscher Verein“, rezervoár nacionálně nesnášenlivých komunálních a zemských politiků. *Sotva pan hrabě Belcredi vytáhl paty ze Slezska (...), povstal jest jeden prorok a řekl: „Tak to nemůže choditi na světě, aby Čech a Polák ve Slezsku mohli dělat to, co Němec: kam to přijdeme? Naposled se my na stará kolena budeme musiti učiti česky. (...) A ten prorok když to prorocství pořád opakoval, uslyšeli jsou ho mnozí a srotili se v snopec malý a tomu snopci přezdělili „Deutscher verajn“.*²

¹ O zemské školní radě slezské v období 1883–1895 vyšly např. tyto články: *Naše duševní potřeby*. Opavský týdeník (dále též OT), roč. 21, 1890, č. 1; *"Rozhodující činitel" I., II.* OT 21, 1890, č. 15 a 16; *Věci školské ve Slezsku I., II.* OT 26, 1895, č. 18. O agitaci „Deutschervereinu“ proti českému gymnáziu v Opavě pojednává např. úvodník *České gymnasium Opavské*. OT 14, 1883, č. 29.

² *Politické pranostiky slezské: pro politické děti píše Janek Pravda*. OT 28, 1897, č. 85.

Byl to právě Spolek Němců, který v roce 1883 naléhal na hraběte Vlčka, aby neprodával svůj dům v Opavě Matici opavské pro účely českých soukromých vzdělávacích zařízení – tedy obecné školy a gymnázia. Dům, jak známo, posléze koupil český obchodník s čajem a likéry Josef Fromm (1839–1899) a převedl jej obratem na Matici opavskou. A tak opavští němečtí nacionálové začali tvrdit, že ústav, který pro sebe získal budovu úskokem, podobně pokoutně i funguje. Fámý, že opavské gymnázium musí pracně shánět žáky z Moravy a z Čech nebo i z Pruska, či že jeho žáci nenajdou uplatnění a gymnázium vychovává pouze „vzdělaný proletariát, kandidáty socialistů“, že žáci budou hůře připraveni na život, než na státních školách a že profesorský sbor klade nízké nároky na studenty, se vzápětí staly živnou půdou pro dlouholetou drobnou šikanu českých žáků a učitelů. Takovéto historiky byly vytahovány vždy, když gymnázium žádalo o právo veřejnosti pro další ročník, oprávnění otevřít nové učebny nebo získat příspěvky ze zemského či státního rozpočtu.³

Dnes nám přijde nepochopitelné, proč určitou skupinu opavského obyvatelstva tak popuzoval fakt, že si Češi v zemském hlavním městě zřídili **za své peníze** českou školu, jestliže tvořili ve Slezsku čtvrtinu až pětinu obyvatelstva a žádné státní školy neměli. Dokonce jim bylo od začátku 70. let poněmčováno i obecné školství a počet českých žáků na německých středních školách ve Slezsku vytrvale klesal.⁴

O tom, že vliv opavských potažmo slezských Němců nebyl zanedbatelný, svědčí i to, že obě matice zřizující gymnázium musely dokonce v roce 1882 žalovat vídeňského ministra kultu a vyučování Conrada, který, aby nepopudil německé liberály ve Slezsku, dvakrát odmítl gymnázium povolit.⁵

Vedlejší zemskou vládou údajně byla nazývána stolová společnost v Café Hansel na rohu Horního náměstí a Kolářské ulice. Spolustolovníci byli vyznavači německého liberalismu a jejich tiskovým orgánem v Opavě pak byla „Freie Schlesische Presse“, založená 1881 zdejším Spolkem Němců.

Odkud pocházeli představitelé vedlejší vlády? Rekrutovali se především z řad chytrých, mazaných a výřečných právníků. Tito „strážní andělé“ dokázali zařídit, aby

³ GLOS, Antonín. *Z dějin českého gymnázia v Opavě*. In: Památník českého gymnázia v Opavě. Opava 1923, s. 17–22.

⁴ PÍSKOVÁ, Milada (ed.). *Paměti Vincence Praska : Půl století kulturních našich snah pro Slezsko*. Opava 2006, s. 83–84.

⁵ GLOS, A. *Z dějin... c. d.*, s. 18-20.

skutečnost vypadala jinak, než co přikazovaly paragrafy. Ministerské směrnice pak byly interpretovány v ultraněmeckém duchu.

Po roce 1848 se vůdčími osobnostmi a starosty města Opavy stávali téměř výhradně právníci a zcela výlučně přesvědčení političtí centralisté, liberálové a němečtí národovci. Okolnímu světu pak úspěšně předstírali, že Slované ve Slezsku neexistují nebo mluví jakýmsi podivným smíšeným nářečím a nemají tudíž nárok na úřadování v jejich jazyce, na vlastní školy a veřejné korporace.

O jakých osobách je tedy konkrétně řeč? Typický člen druhé zemské vlády by měl zastávat alespoň ze tří následujících veřejných funkcí.

1. Být opavským zastupitelem nebo městským radním, případně být rovnou starostou.

2. Měl by zastávat významnou funkci ve výboru Slezského zemského sněmu, většinou vyplývající z jeho zvolení za městskou volební kurii pro Opavu.

3. Měl by být členem zemské školní rady, kam byl delegován buď za město Opavu nebo jako zástupce zemského výboru.

Všechny tři podmínky nám pro období 1883–1895 splňují dva opavští advokáti.

Překvapivě velký vliv s mnoha politickými kontakty přisuzuje Prasek dnes již nepřiliš známému opavskému advokátovi Franzi Müllerovi (1836–1915), aktivistovi Německého spolku, který si v roce 1869 otevřel advokátní kancelář v Opavě. Prasek Müllera, ve své parodii nazval „člověkem postavou maličkého, rozumem ale a figlemi bystrého“.⁶ Dokonce v něm viděl skutečného původce ideje poněmčení slovanských obecních škol ve Slezsku a tzv. Zeynkova nařízení z ledna 1873. Co o Müllerovi píše Prasek v 80. letech 19. století poslanci Adámkovi do Vídně? *„Hlava strany fakiózní; veřejně prohlásil, že Němci hledí do Vídně i do Berlína. (...) Jest duší všeho směru protislovanského a původcem nejnovějších zákonů zemských, (...) aby se Slované nedostali do okresních školních rad. Když se jednalo o petici za zřízení hospodářské školy, prohlásil peníze zemské za „naše“ tj. za německé, které nikdy nepropůjčí na slovanské agitace.“*⁷ V lednu 1894 psal novinář Ignát Hořica jako sněmovní zpravodaj Národních listů o rozpravě k středním odborným školám ve Slezsku: *„Dr. Müller (...) podrážděně a z hruba útočí na Čechy.*

⁶ *Politické pranostiky slezské... c. d.* (1897).

⁷ Zemský archiv v Opavě (dále ZAO), fond Prasek Vincenc, karton 2, inventární číslo 37, dopis Karlu Adámkovi z 30. 3. 1886.

Čeští předáci nechtějí prý, aby se české děti naučily německy. (...) *‘Vy se musíte podrobit! Města jsou německá, vy proces germanizační nezadržíte!’*⁸

U Müllera pracoval v letech 1874–75 advokát a pozdější starosta města Emil Rochowanski, Praskův spolužák z německého gymnázia v Opavě a „*druhý sloup falciosní strany; v městské radě hlasoval pro to, aby do městských služeb nikdy nepřijali Čecha. Že táž zásada se dávno praktikuje při úřednictvu zemském, nemůže býti pochybnosti, zemské úřednictvo pokládalo se a dosud pokládá za německé.*“⁹

Dalším vlivným a českému gymnáziu nenakloněným slezským politikem „plujícím ve všenněmeckém proudu“ byl potomek starobylého šlechtického rodu baron Zdenko Sedlnický (1836–1913), který na kuriově voleném zemském sněmu zasedal za velkostatkáře.¹⁰

Tento příspěvek má být hlavně Němcích z Opavy, ale nemůžeme nezmínit nepřítel vřeho slovanského ve Slezsku – vůdce tamních evangelíků moravkoslezského superintendanta Theodora Haaseho (1834–1909), poslance zemského sněmu a říšské rady za Bílsko.¹¹ Pokud se v novinách psalo o slezském pámbíčkoví, šlo o něj nebo o Müllera.

Výše jmenované osoby v dobách bezvládí nebo za slabých zemských prezidentů fakticky samy v zemském výboru rozhodovaly o slezských otázkách.

V rolích členů „vedlejší zemské vlády“ nám kromě výše jmenovaných defilují další jména: obchodník a opavský starosta Franz Hauer (1834–1914), nebo advokát, starosta a předseda Deutscher Vereinu Moritz Rossy (1815–1886). Z Těšína doplňme advokáta, starostu plus vlivného zemského a říšského poslance Johanna Demela (1825–1892). Všichni výše jmenovaní měli jedno společné: považovali Slezsko za německou zemi, a kdo to nerespektoval, rušil podle nich „Pax Silesiana“.

Pokud si přečtete oficiální medailony těchto osob, píše se v nich, jak byli úspěšní, vlivní a starali se pečlivě o školství, pokud to nebylo ovšem školství slezských Slovanů.

Kdo byli spojenci „vedlejší zemské vlády“?

⁸ -ica (HOŘICA, I.) *Zasedání sněmu slezského*. Národní listy 34, 1894, č. 10, s. 2.

⁹ ZAO, f. Prasek V., k. 2, i. č. 37, dopis K. Adámkovi z 31. 3. 1886.

¹⁰ Tamtéž. JST-MM: *Sedlnický, Zdenko Stanislaus*. In: Biografický slovník Slezska a severní Moravy : Sešit 3. Opava – Ostrava 1995, s. 100–101; Sedlnického poslanecký medailon i s podobenkou tamtéž, sv. 20 – NŘ 8 (suplementum) 2006, s. 95–96.

¹¹ Theodor Haase, evangelický farář v Bílsku a Těšíně, zvolen za Bílsko v letech 1873–1905 do poslanecké sněmovny říšské rady. V letech 1870–1902 poslancem slezského zemského sněmu a pro období 1870–1907 i členem zemské školní rady slezské. Biografický slovník Slezska a severní Moravy 20 – NŘ 8 (suplementum) 2006, s. 41–43.

Především to byli někteří zemští prezidenti, kteří šli stínové zemské vládě na ruku jako Alexander Summer (ve funkci 1870–1882) nebo ji nedokázali eliminovat, jako František Karel hrabě Merveldt (1886–1889). Naopak jiní, jako Olivier markýz de Bacquehem (1882–1886) nebo Karel rytíř Jäger (1889–1894) v několika konkrétních případech rozhodovali v zemské školní radě svým hlasem ve prospěch českého gymnázia.¹²

Pro gymnázium byli potencionálně nejnebezpečnějšími někteří zemští školští inspektoři, např. Müllerův spolužák Filip Klimscha (inspektorem 1885–1889). Dále inspektor pro obecné školy Gustav Zeynek (1837–1901), který veškeré emancipační snahy slezských Čechů prohlašoval za jednostranné teorie. Zemští inspektoři jako úředníci zastupující stát proti gymnáziu přímo nevystupovali, spíše dávali prostor v zemské školní radě protičeským exponentům.

Němečtí poslanci říšské rady ve Vídni pak odůvodňovali ve sněmovně, proč opavské gymnázium nemá být podporováno a později postátněno. Například vídeňský advokát Max Menger (1838–1911), zvolený za opavskou obchodní a živnostenskou komoru, byl členem rozpočtového výboru sněmovny a odpůrcem všech ministerských předsedů, kteří se jen pokusili dohodnout s předlitavskými „Němci“. Dále Hubert Fusz (1853–1892), profesor vídeňského gymnázia rodem z Malých Hoštic, mluvící v rozpočtových debatách pravidelně proti státní podpoře českému gymnáziu. Pak již zmiňovaný Theodor Haase, který také obratným vnášením rozkolu mezi polské poslance ze Slezska a z Haliče po určitou dobu bránil zřízení polského gymnázia v Těšíně. Proti nim dodávali Prasek s advokátem Františkem Stratilem (1849–1911) a redaktorem Rudolfem Hillem (1850–1902) informace těmto politikům: ze staročechů zvolených v Čechách Františku Ladislavu Riegerovi (1818–1903) a Jiljí Vratislavu Jahnovi (1838–1902). Čeští Slezané úzce spolupracovali s mladočechem Karlem Adámkem (1840–1918), který v osmdesátých letech Slezsko několikrát navštívil. Později přibyli poslanci František Sláma (1850–1917) a Věnceslav Hrubý (1848–1933). Z novinářů věnovali pozornost slezské politice Ignát Hořica (1859–1902) a Jan Neruda z Národních listů, Alexandr Jiříček (1852–1906) z olomouckého Našince a redaktoři pražských novin „Politik“. Tyto v němčině vycházející noviny totiž běžně četli, na rozdíl od česky tištěného „Opavského týdeníku“, i někteří slezští politici a úředníci.

¹² ZAO, f. Zemská školní rada slezská, k. 525.

Haasemu a Müllerovi Vincenc Prasek přiřknul rozhodující vliv v intrikách proti všemu českému ve Slezsku. Dokonce v jeho biblické parodii na slezskou politiku oba se zkomolenými jmény defilují jako „andělé strážci“ a tvůrci politického desatera pro Slezsko, stylizovaného jako ministerská vyhláška.

Desatero andělských příkázání pro Slezsko

1. Nebudeš rozuměti konštituci leč po německu.
2. Konštituce jest rovné právo všem, a sice takto:
3. My andělé strážní dovolujeme, aby slunce svítilo, aby pršelo, sněžilo rovno všem, tak na Němce, jak na Slovany.
4. Když se my spravedliví andělé budeme dělití se Slovaný Slezskými o kobzole, dostanou Slované nať a my si v potu tváře vyhrabeme kořínky od té nati.
5. A když se budeme dělití o zelí, podržíme si my zase nať a Slovanům dáme to koření od zelí čili hluby.
6. A poněvadž my nebudeme pořád jen nať bráti, tož od mrkve dostanou zase Slované nať a my si kořínky vykopeme.
7. Od kuliryby vezmeme zase my nať , a košťály přijdou Slovanům.
8. Nám vyvoleným synům jest dovoleno šilhati do Berlína, ale který Slovan bude hleděti k Praze, jakožto vlastizrádce bude potrestán.
9. Poněvadž ve Slezsku se mluví třemi jazyky, aby se Češi a Poláci nepobili, panovati bude jen němčina.
10. Kdo bude proti této konštituci reptati, poruší Slezský mír.

Dáno na Dajčhuzách v noci I. P. 188870

Otto Vilém Eichmiller m. p.

ministr spravedlnosti.

Teodosius svobodný pán Hasrach m. p.,

ministr osvěty.¹³

Jen malou vysvětlivku k té „konštituci“: je míněna samozřejmě tehdy platná prosincová ústava z roku 1867, zejména nejspornější paragraf 19 Základního zákona o všeobecných právech státních občanů. Ten zaručoval všem národům v Předlitavsku „chovati a vzdělávati národnost a řeč svou.“ Každý z národů si tento paragraf vysvětloval po svém. Slezští Němci např. obešli ustanovení „*Rovné právo všech v zemích obvyklých řečí ve škole, úřadě a v životě veřejném se uznává*“ a vyřešili to tak, že jedinou „v zemi obvyklou řečí“ byla prohlášena němčina.

¹³ *Politické pranostiky slezské... c. d.*(1897).

Článek 19 ústavního zákona přikazoval též „*v zemích, v kterýchž bydlí několik národů, zřízena budte veřejná učiliště tím způsobem, aby se každému národu dostalo náležitých prostředků, vzdělati se ve své řeči, aniž by byl kdo nucen, učiti se druhému jazyku zemskému*“. Ve Slezsku „náležité prostředky“ pro Čechy a Poláky interpretovali takto: platte si své školy sami, zemské peníze jsou jen pro Němce. Ze slezského veřejného školství se pak stala laboratoř násilné germanizace dle pruského vzoru.

Uveďme si jen v přehledu pro ilustraci typické příklady, kdy matičnímu gymnáziu škodilo město, kdy zemský sněm a kdy zemská školní rada.

Opavská městská rada se vůči opavskému gymnáziu „vyznamenala“ úspěšným odkládáním vyřízení stavebního povolení na novou budovu českého gymnázia. I když se škola každým rokem rozrůstala, až se stala počtem žáků největší ve Slezsku, blokovalo město Opava úspěšně stavební povolení pro plánovanou budovu. Následně přišel na gymnázium školní inspektor, který prohlásil stávající učebny za nevyhovující a předepisoval pokud možno nákladné úpravy. Ředitel Prasek se bránil, jak mohl. Když hrozily gymnáziu při neexistenci nové, hygienicky vyhovující budovy problémy kvůli údajně špatné ventilaci tříd, měl Prasek prý při audienci u osobně charakterního, ale slabého zemského prezidenta Merveldta pronést bonmot, ve kterém prohlásil za ideální místo výuky kateřinský cukrovar, protože ten má ventilaci jistě vynikající. Chtěl tím naznačit zhruba totéž, co říká přísloví „Kdo chce psa bít, hůl si vždycky najde ...“.¹⁴

V letech 1889–90 byli do slezského zemského sněmu zvoleni tři poslanci s českým národním programem – na Opavsku advokát František Stratil, kněz Antonín Gruda a na Těšínsku soudce Věnceslav Hrubý. Na zemském sněmu zasedali za Opavsko i před rokem 1889 poslanci českého původu, ale nemálo z nich hlasovalo zcela v souladu se záměry slezských Němců. Stratil, který byl zvolen v doplňovací volbě již roku 1889, si poměrně brzy získal v zemském sněmu respekt, přestože pro své návrhy se mu z počátku dařilo získat podporu jen dvou polských poslanců – Pavla Kanii (1850–1906) a Igancyho Świeżyho (1839–1902). Po volbách 1890 se pak počet slovanských poslanců na zemském sněmu rozrostl na šest osob.

Uveďme jako příklad jednání zemského sněmu vůči slezským Čechům drobnou kauzu z počátku roku 1890, kterou vyvolal nový poslanec František Stratil. V otázce

¹⁴ O "Selský archiv" : Příspěvek k dějinám české kritiky. Selské listy 25, 1907, č. 240; Časová vzpomínka (o právu veřejnosti pro č. gymnasium). OT 28, 1897, č. 31 a 32.

příspěvků pro školy a podporovací spolky se Stratil pozastavoval nad tím, proč německé evangelické a odborné školy dostanou vždy štědrú podporu a na české už nezbudou peníze. Podporovací spolek českých škol v Opavě (tedy především gymnázia) dokonce nedostal vůbec nic. Stratil kompromisně navrhnul pro tento dobročinný spolek směšnou částku 10 zlatých, aby rozpravou o návrhu zjistil, zda skutečně nejsou peníze nebo prostě jakékoliv sdružení podporující české školství nemá z principu na nic nárok. O návrhu bylo dlouho polemizováno a pak byl zamítnut.¹⁵

Obecně platilo, že *„Müller, Rochowanski a Haase na sněmě vždy mluví proti českým a polským žádostem a tužbám způsobem nejjízlivějším; Dr. Haase, jedná-li se o českou záležitost, přijede k sezení vždy do Opavy i v čas říšské rady.“*¹⁶

Vztahy gymnázia se zemskou školní radou byly dost komplikované. Po dlouhou dobu závisela další existence gymnázia (díky hojnému zastoupení německých nacionálů a s nimi spojeného židovského zástupce ve školní radě) v určitých momentech na hlasování zemského prezidenta coby předsedy tohoto státního orgánu. Podle prezidenta hlasovali členové rady, kteří byli byrokraty bez vlastního názoru. Tito se zpravidla řídili doporučeními zemského školního inspektora, která ne vždy vyhovovala politickým náladám nacionálů z řad opavských Němců, hlavních nepřátel ústavu. Gymnázium byli od začátku naštěstí od začátku nakloněni dva katoličtí zástupci v radě, probošt Schum a kanovník Michálek, kteří na školu nahlíželi bez předsudků. Naopak zástupci evangelíků a židů hlasovali vždy proti gymnázium s delegáty města Opavy. Bližší pohled na jednotlivé osoby ve školní radě podávají Praskovy dopisy mladočeskému poslanci Karlu Adámkovi a českému klubu poslanců na říšské radě ve Vídni.¹⁷ Obecně Prasek radu charakterizoval slovy: *„Budiž podotčeno, že z. školní rada v tom složení má velkou nesnázi pracovati ve zdar školství poněvadž v ní sedí příliš mnoho zástupců smýšlení nejkrajnějšího německého. Bylo by záhodno, aby se zřídil inspektor pro veškeré české školství slezské.“*¹⁸

Nesměl by to ovšem být úředník typu zemského inspektora pro obecné školy Gustava Zeyneka (1837–1901), odrodilého syna manželů Cejnkových. Proslul jako příklad českého renegáta, který s příchodem na úřední post ve Slezsku odložil i svou

¹⁵ *Žádost podporovacího spolku českého na sněmu Slezském.* OT 21,1890, č. 4.

¹⁶ ZAO, f. Prasek V., k. 2, i. č. 37, dopis Karlu Adámkovi z 5. 3. 1888.

¹⁷ Tamtéž, k. 2, i. č. 37, opisy v k. 8, i. č. 771.

¹⁸ Tamtéž, dopis Karlu Adámkovi z 31. 3. 1886.

národnost. Na přelomu let 1872–3 nechal podle pruského vzoru vypracovat nařízení, podle kterého měly být všechny obecné školy ve Slezsku postupně zgermanizovány. Byl za své zásluhy o poněmčování odměněn titulem „rytíře“. Přitom ještě v létě 1872 spolu s Praskem jako ředitel německého učitelského ústavu v Olomouci **spolupracoval v odborném spolku moravských učitelů.**¹⁹

Klíčovými událostmi ve vývoji matičního gymnázia v Opavě, na něž měla Zemská školní rada vliv svými doporučeními, bylo povolení školy, schválení učebního plánu, otevření prvního ročníku, přiznání práva veřejnosti pro jednotlivé ročníky, proměna z nižšího na vyšší gymnázium s otevřením kvinty, řešení personálních otázek, uznání praxe vyučujících pro státní ústavy, kontrola hygienických a stavebních předpisů, revize vybavení pomůckami, hodnocení pedagogické kvality vyučujících, získání práva maturit a postátnění školy.

Dokud byl v Předlitavsku u moci ministerský předseda Eduard Taafe (1879–1893), stávalo se občas, že ministerstvo kultu a vyučování rozhodlo ve prospěch opavského matičního gymnázia na nátlak českých poslanců i navzdory doporučením zemské školní rady pro Slezsko. V druhé polovině 90. let za Gautsche a Badeniho se pak stalo postátnění českého gymnázia v Opavě jedním z požadavků české politické reprezentace ve Vídni. Splněn byl až převzetím gymnázia do státní správy k 1. lednu 1899.

Co říci závěrem? Možná to, co napsal v roce 1923 Antonín Glos:

*„Dějiny českého gymnázia opavského nemají jen význam místní, obráží se v nich nejen rakouská politika, namáhající se udržeti i z důvodů zahraniční politiky Slezsko za každou cenu německé, ale i těžké chyby kolísavé politiky české, která velmi často nedbala Slezska, když se děly pokusy o řešení zásadních otázek, zvláště jazykových a národnostní rovnoprávnosti, aneb když jednáno o vyrovnání.“*²⁰

Publikováno v: Opava : sborník k dějinám města ; 7. Vyd. 1. Opava: Matice slezská, Zemský archiv v Opavě, 2011, s. 5–8. ISBN 978-80-86887-16-6.

¹⁹ FICEK, Viktor. *Pověstný školský výnos Gustava Zeynka*. Slezský sborník 70, 1972, s. 210–214.

²⁰ GLOS, A. *Z dějin... c. d.*, s. 6.